

Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Çalışmaları

Bahar 2021

IX. Savaşlar ve Orduların Dönüşümü

Güvenlik Sektörü Reformu (Yönetimi)

Güvenlik Sektörü Reformu / Yönetişimi

- Kavram, **1990'ların sonunda kalkınma** yazınında ortaya çıkmıştır (insani kalkınma, insan güvenliği).
- Çevre ülkelerdeki **güvenlik kurumları** ve **sivil-asker ilişkilerinin**, merkez ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından **yönetişim modeli** çerçevesinde yeniden yapılandırılması. -> liberal barış inşası projesinin bir sütunu haline geliyor.
- Merkez ülkelerde ordular 19. yydan itibaren sivil iktidarın denetimi altında devletin uzmanlaşmış bir dalı haline geliyor.
- Soğuk Savaş sırasında, ulusal güvenlik kavram ve kurumları aracılığıyla askeri-sivil makamlar arası eşgüdüm sağlanmış, askeriye üzerinde sivil denetim sağlanmıştı.
- Çevrede:
 - Sömürgecilik dönemi -> modern anlamda oluşturulan ilk kurum güvenlik güçleri -> iç güvenlik
 - Bağımsızlık savaşları -> askerlerin postkolonyal dönem siyasette artan ağırlığı
 - Soğuk Savaş -> Blok içi askerî yardımlar
 - Darbe ve askerî yönetimler. Orduların sivil gözetimden muaf ayrıcalıklı konumu

Modernleşme ve Ulusal Ordular

- 1950'lerin modernleşme paradigması çevre ülkelerdeki askerî darbeleri/yönetimleri olumlar -> tepeden inme modernleştirme ve kapitalizmi/sosyalizmi geliştirmede önemli bir araç
- Askerler: yeni iktidar seçkinleri -> otoriter yönetim -> hizipleşmeler -> peşi sıra darbeler -> siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, yoksulluk
- Dış politika yönelimi değişmediği sürece blok içi yardımlar sürdü
- Kalkınma ve güvenlik ayrıksı konular olarak görüldü

Soğuk Savaş Sonrası Ulusal Ordular

Soğuk Savaşın bitişi:

- Çevre ülkelere askerî yardımları devam ettirmeye ihtiyaç/imkan kalmadı.
- Yeni Dünya Düzeni: küreselleşme, liberal demokrasi ve serbest piyasa ekonomisinin tüm dünyaya yayılması. SS mantığıyla büyüyen güvenlik aygıtları artık buna direniyor ve engel teşkil ediyorlar. Benzer bir şekilde, çöken ve aşırı zayıflayan devletler de liberal uluslararası düzen için tehdit teşkil etmeye başlıyor (küresel terörizm, sınıraşan suçlar, çatışma).
- Güvenlik ve kalkınma arasında bağ kurulması: insan güvenliği

Sonuçta, **3. Dünya** ve eski **Doğu Bloku** ülkelerindeki **güvenlik aygıtları**, giderek **Yeni Dünya Düzeni**, neoliberal **küreselleşme** ve insani **kalkınma** için bir **sorun** teşkil etmeye başladı. -> bunların dönüşümü için merkez ülkeler, küresel sermaye ve uluslararası kuruluşlar çeşitli plan ve programlar üretiyorlar.

Dönüşüm, küreselleşme çağının liberal yönetim paradigması çerçevesinde tasarlandı: **yönetişim**.

Yönetişim Zihniyeti

Yönetişim (*governance*):

- Küreselleşmeyle beraber yaygınlık kazanıyor.
- İktidarın pek çok düzeyde (yerel-ulusal-küresel) kamusal ve özel aktörler arasında bölünmesine salık verir.
- **Kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplumun** farklı çıkar ve ihtiyaçları vardır. Bunların kendi çıkar ve ihtiyaçlarını **özgürce savunmaları** ve birbirleriyle **uzlaştırmalarını** sağlayacak **yapı ve süreçler** geliştirilmelidir.
- *stakeholder* (paydaş) -> *multistakeholderism* (çokpaydaşlılık)
- BM'nin kabul ettiği iyi yönetişimin ilkeleri:
Hukukun üstünlüğü, şeffaflık, sorumluluk, hesap verebilirlik, katılımcılık, cevap verebilirlik, etkinlik ve verimlilik, eşitlik ve kapsayıcılık
- Asıl hedeflenen, devletin sermaye ihtiyaçlarına uyumlu olarak dönüşümü.

Güvenlik Sektörü Reformu / Yönetişimi

- Yönetişim zihniyeti 1990'ların sonunda itibaren çevre ülkelerdeki güvenlik aygıtlarının ve sivil-asker ilişkilerinin dönüşümü bağlamında düşünölmeye başlandı -> Güvenlik Sektörü Reformu/Yönetişimi
- Öncül ve örnek dönüşümler: 1980'lerde Latin Amerika'da ve Doğu Asya'da, 1990'larda Güney Afrika'da ve Doğu Avrupa'da yaşanan demokratikleşme deneyimleri
- Kavram ilk kez 1999'da İngiliz Uluslararası Kalkınma Dairesi tarafından kullanılmıştır.

Güvenlik Sektörü Reformu/Yönetişimi

Güvenlik sektörü nedir?

-> dar yaklaşım x **bütüncül** yaklaşım

Güvenlik Sektörü Reformu programlarında iki ana hedef göze çarpar:

- Devlet ve insan güvenliğinin etkin ve verimli olarak sağlanması
profesyonelleşme, temel hak ve özgürlükler konusunda eğitim, modernleşme
DDR : *Demilitarization, Demobilization, Reintegration* (çatışma sonrası bağlam)
Küçük ve hafif silahların (SALW) azaltılması ve kontrolü
- Güvenlik sektörü ve politikası üzerinde demokratik sivil gözetim
Yasama, yürütme ve **yargının** güvenlik aygıtları üzerindeki denetimi
Sivil toplumun güvenlik politikasının oluşum ve uygulamasına katılımı
Yasal çerçevenin kurulması

Güvenlik Sektörü Reformu/Yönetişimi

Güvenlik Sektörü Reformunu teşvik eden/destekleyen aktörler:

- Uluslararası Örgütler

OECD DAC, BM, AGİT, NATO, AB, Avrupa Konseyi, UNDP, Dünya Bankası, Afrika Birliği

- (Merkez) Devletler

İngiltere (DFID), ABD (USAID), Almanya, Japonya, Hollanda, Kanada, İsveç, Norveç vd.

- STK'lar

DCAF, ASSET, AISOC, SSR Education and Training vd.

- Özel Askerî Şirketler

Güvenlik Sektörü Reformu/Yönetişimi

Güvenlik Sektörü Reformunun uygulandığı bağlamlar

- Kalkınma bağlamı

az gelişmiş ülkelere verilen **kalkınma yardımlarının bir koşulu olarak** GSR'nun teşvik edilmesi (ör. OECD, Dünya Bankası, BMKP yardımları)

- Post-otoriter bağlam

otoriter siyasal sistemlerden, liberal demokrasiye geçiş bağlamında GSR'nun teşvik edilmesi (ör. Doğu Avrupa, Hırvatistan, Slovenya, Türkiye, Endonezya, Mısır, Tunus)

- **Çatışma sonrası (*post-conflict*) bağlam**

iç çatışma veya işgal yaşamış ülkelerin yeniden inşası bağlamında, güvenlik sektörü reformunun teşvik edilmesi (ör. Irak, Afganistan, Libya, DKC, Somali)

Bağlamlar birbirini dışlamaz

Güvenlik Sektörü Reformu/Yönetişimi

Sorunlar:

- Uluslararası siyasî konjonktürdeki değişimler
- Yerel aktörlerin süreci sahiplenmesinde (*local ownership*) sorunlar
- Siyasal olanı göz ardı eden teknokratik bakış
- Programların yerel koşullara ve sorunlara göre şekillenmesindeki sorunlar (kavramsal-bağlamsal bölünme)

Başarılı örnekler az, genelde tam bir dönüşüm sağlanamıyor. GSR programları eğit-donatla (*train and equip*) sınırlı kalıyor.

Yeni arayışlar -> ikinci nesil GSR yazını

- GSR'nin siyasal doğasının farkında olunmalı,
- Modern Weberyen liberal devletin bir norm olarak dayatılmasına karşı durulmalı,
- Devlet dışı, yerel güvenlik-adalet sağlayıcılarını sürece özlü bir şekilde dahil eden melez (*hybrid*) yönetim mekanizmalarını teşvik edilmeli.